

**Богомолець Олександр
Олександрович —
легенда української фізіологічної
науки**

(145 років від дня народження)

**«ЖИТТЯ – ЦЕ ІЩЕ НЕ ВСЕ,
ГОЛОВНЕ – СЛУЖІННЯ ЛЮДЯМ»**

Олександр Богомолець

Рекомендаційний список літератури

Найвидатніший вітчизняний патофізіолог й громадський діяч, будівничий сучасної української науки О. О. Богомолець народився 24 травня 1881 року в Києві. Після студентського дебюту в рідному місті закінчив Новоросійський університет в Одесі. Дисертацію на ступінь доктора медицини з питань експериментальної ендокринології в проблематиці функції надниркових залоз захистив під проводом І. П. Павлова. В 1911 році стажувався в Сорбонні (Франція).

1929 року був обраний академіком АН УРСР, в 1930—1946 рр. — її президент. Організатор й директор провідних медико-біологічних закладів України того часу.

У Києві він створив і очолив Інститут експериментальної біології та клінічної фізіології, де розроблялися проблеми патологічної фізіології. У Києві О. Богомолець завершив ґрунтовне наукове дослідження — тритомний посібник з патологічної фізіології, удостоєний Державної премії I ступеня. Олександр Богомолець заснував геронтологічну школу, де вивчав процеси старіння, одним із перших почав вивчати гіпертонічну хворобу. Опублікував понад 150 наукових праць з ендокринології, порушення обміну речовин, імунітету та алергії, раку, патології кровообігу, патогенезу, шоку, механізму дії переливання крові, старіння організму. Створив школу патофізіологів.

Академік Олександр Богомолець – вчений, ідеї якого на десятиліття випереджують рівень знань свого часу. Переворотом у медицині стали дослідження Богомольця механізму продовження людського життя.

О. О. Богомолець був тісно пов'язаний з Київським медичним інститутом, очолював в середині тридцятих років державну екзаменаційну комісію у виші, плідно співпрацював із плеядою провідних викладачів КМІ, таких як М. Д. Стражеско, І. М. Іщенко, М. М. Губерґріц, Б. М. Маньковський, Є. О. Татаринов, О. П. Кримов, Л. О. Корейша, О. Ю. Мур'є, І. О. Зав'ялов.

Під час Другої світової війни Академія наук УРСР була евакуйована до Уфи, де Богомолець зумів об'єднати колектив під гаслом «Все для фронту, все для перемоги». Однак під час війни стан О. Богомольця серйозно погіршився — давався взнаки перенесений ще в дитинстві туберкульоз. Відомі лікарі Стражеско, Василенко, Виноградов брали участь в лікуванні вченого. 4 лютого 1944 р. Олександровичу було присвоєно звання Героя Соціалістичної праці за видатні заслуги в науці, створення цінних препаратів для лікування ран і переломів кісток. А 19 липня 1946 р. Олександра Богомольця не стало.

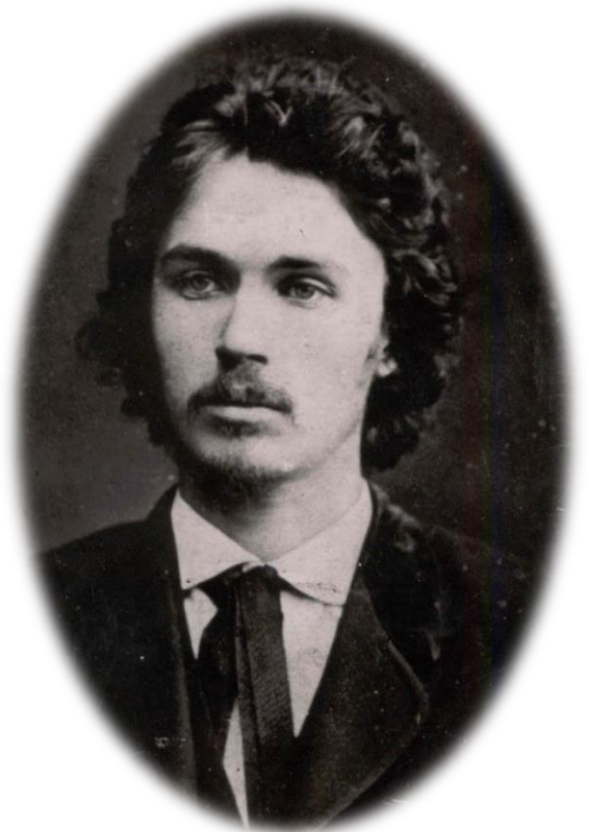
У 1946 р. Київському медичному інституту, нині Національному медичному університету в столиці України було присвоєно ім'я Олександра Олександровича Богомольця.

За ініціативою завідувача кафедри патологічної фізіології НМУ М. М. Зайка (1960—1991) в Київському медичному інституті були засновані щорічні Богомольцівські читання, які вже біля півстоліття відбуваються у виші.

Президією АН України засновано премію імені О. О. Богомольця.

Софія Миколаївна Присецька (Богомолець) (1856-1892),
мати Сашка.
Одна з лідерів "Південно-російського робітничого союзу".
Отримала смертний вирок, який був замінений
на десять років каторги в Сибіру

Олександр Михайлович Богомолець (1850-1935),
батько Сашка. Революціонер-народник. Земський лікар,
засновник медичної династії Богомольців.
Відбув півторарічне тюремне ув'язнення і
трирічне заслання під наглядом

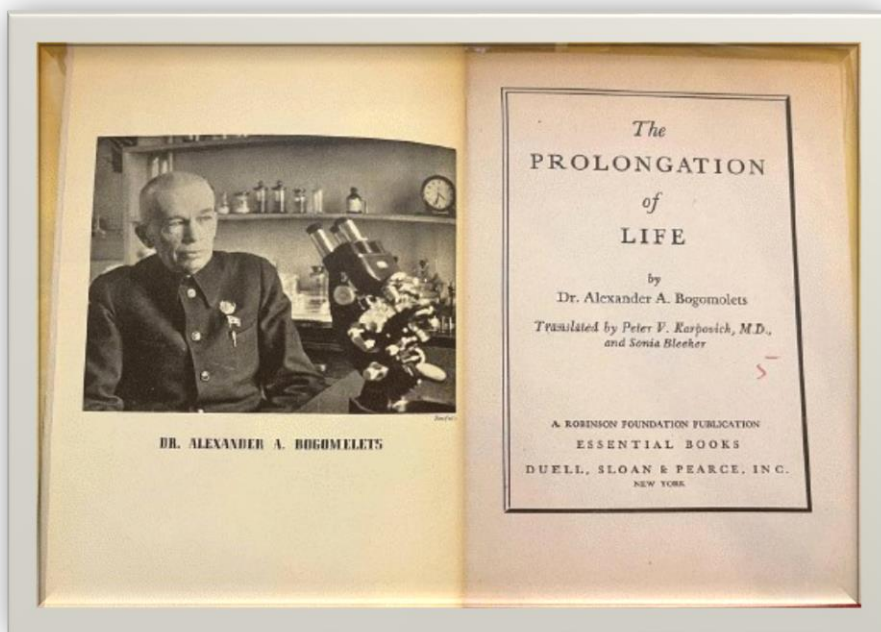
О. М. Богомолець у вишиванці із сином Олександром
перед поїздкою
на Карійську каторгу до матері. Київ, 1890-1891 рр.

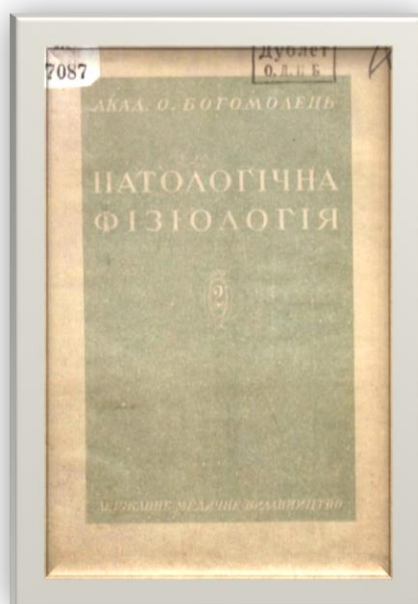
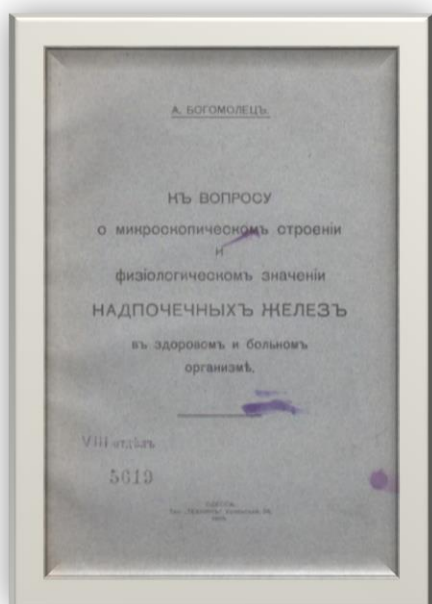
Олександр Богомолець – студент медичного факультету Новоросійського університету м. Одеси 1901 р.

Олександр Олександрович Богомолець – Президент Академії Наук Української РСР. 1944 р.

Книга О. О. Богомольця "Подовження життя" в англійському перекладі. Видавництво Duell, Sloan & Pearce. Нью-Йорк

Література

1. Богомолець, О. О. Вибрані праці [Текст] / О. О. Богомолець ; ред. Р. Є. Кавецький. — Київ : Наукова думка, 1969. — 424 с. — (Видатні вчені Української РСР).
2. Збірник присвячений тридцятип'ятилітньому ювілею наукової, педагогічної і громадської діяльності академіка Миколи Дмитровича Стражеско [Текст] = Recueil publie' en l'honneur de N. Strajesco / ред. О. О. Богомолець. — Київ : Видавництво Української академії наук, 1935. — 1518 с.
3. Медведєва, Б. Матеріали про еволюцію гуморальної регуляції функцій [Текст] / Б. Медведєва ; ред. О. О. Богомолець. — Київ : Видавництво Академії наук УРСР, 1938. — 144 с.

4. Богомолец, А. А. Избранные труды [Текст] : в 3-х т. / А. А. Богомолец ; отв. ред. Р. Е. Кавецкий. — Киев : Издательство Академии наук Украинской ССР, 1956. — Т. 1. — 284 с.
5. Богомолец, А. А. Избранные труды [Текст] : в 3-х т. / А. А. Богомолец ; отв. ред. Р. Е. Кавецкий. — Киев : Издательство Академии наук Украинской ССР, 1957. — Т. 2. — 480 с.
6. Богомолец, А. А. Избранные труды [Текст] : в 3-х т. / А. А. Богомолец ; отв. ред. Р. Е. Кавецкий. — Киев : Издательство Академии наук Украинской ССР, 1958. — Т. 3. — 360 с.
7. Богомолец, А. А. Продление жизни [Текст] / А. А. Богомолец. — Киев : Издательство Академии наук УССР, 1938. — 94 с.

8. Штраус, Г. Внутренняя секреция и практическая медицина [Текст] / Г. Штраус, Ф. Бенгейм ; пер. с нем.: П. М. Альперин, А. И. Лившиц, В. Н. Носова ; ред. А. А. Богомолец. — Москва ; Ленинград : Государственное медицинское издательство, 1929. — 472 с.

9. Переливание крови как лечебный метод [Текст] / ред. А. А. Богомолец [и др.]. — Изд. 3-е. — Москва ; Ленинград : Государственное издательство биологической и медицинской литературы, 1935.
10. Медведева, Н. Б. Экспериментальная эндокринология. Щитовидная железа. Паращитовидные железы. Поджелудочная железа. Надпочечники. Половые железы. Гипофиз [Текст] / Н. Б. Медведева ; ред., авт. предисл. А. А. Богомолец. — Киев : Издательство Академии наук Украинской ССР, 1946. — 744 с
11. Аллергия [Текст] = Allergie : сборник работ конференции по аллергии, созванной в г. Киеве 1—4 II 1936 г. Институтами Клинической физиологии АН УССР и Экспериментальной биологии и патологии НКЗ УССР (директор институтов акад. А. А. Богомолец) / Академия Наук УССР ; отв. ред. А. А. Богомолец. — Киев : Издательство Академии наук УССР, 1938. — 488 с.
12. Руководство по патологической физиологии [Текст] / сост. А. А. Богомолец [и др.] ; ред. А. А. Богомолец. — Москва : Государственное издательство биологической и медицинской литературы ; Ленинград, 1936. — Т. III.
13. Руководство по патологической физиологии [Текст] / ред. А. А. Богомолец ; сост. А. Д. Адо [и др.]. — Киев : Издательство Академии Наук УССР, 1941. — Т. II, ч. I : Углеводный обмен. Физиология и патология жирового и липоидного обмена. Обмен белков. — 626 с.
14. Руководство по патологической физиологии [Текст] / ред. А. А. Богомолец ; сост. Н. Б. Медведев [и др.]. — Киев : Издательство Академии Наук Украинской ССР, 1947. — Т. II, ч. 2 : Патология газообмена и дизокидэтивныы процессы. Голодание. Клеточное дыхание. Патология тканевого дыхания и гликолиза. Витамины. Витаминное голодание. Нарушения кислотно-щелочного равновесия. Утомление. — 702 с.
15. Руководство по патологической физиологии [Текст] / ред. А. А. Богомолец. — Киев : Издательство Академии Наук Украинской ССР, 1946. — Т. III : Щитовидная железа. Паращитовидные железы. Поджелудочная железа. Надпочечники. Половые железы. Гипофиз. Приложение к главе «Гипофиз» — Техника удаления гипофиза у различных подопытных животных. Эпифиз. — 774 с.

16. Съезд онкологов Украинской Советской Социалистической Республики, первый [Текст] : труды / ред.: А. А. Богомолец, Р. Е. Кавецкий, А. В. Мельников. — Москва ; Ленинград : Медгиз, 1940. — 548 с.
17. Bordet, J. Иммунитет, антигены и антитела [Текст] / J. Bordet ; пер. с франц. Э. А. Вассерберг ; ред. А. А. Богомолец. — Москва : Изд-во наркомздрава РСФСР, 1928. — 206 с.

18. Кавецкий, Р. Є. Олександр Олександрович Богомолец [Текст] / Р. Є. Кавецкий. — Київ : Наукова думка, 1979. — 63 с.
19. Піцик, Н. О. Олександр Олександрович Богомолец [Текст] : пер. з рос. / Н. О. Піцик. — Київ : Наукова думка, 1971. — 280 с.
20. Сиротинін, М. М. Олександр Олександрович Богомолец [Текст] / М. М. Сиротинін. — Київ : Видавництво Академії Наук Української РСР, 1951. — 52 с.

21. Пицык, Н. Е. Александр Александрович Богомолец [Текст] / Н. Е. Пицык ; отв. ред. И. М. Нейман. — Москва : Наука, 1970. — 304 с. — (Научно-биографическая серия).
22. Пицык, Н. Е. Богомолец [Текст] / Н. Е. Пицык ; пер. с укр. Т. Стах. — Москва : Молодая гвардия, 1964. — 224 с. — (Жизнь замечательных людей. Серия биографий).
23. Сиротинин, Н. Н. А. А. Богомолец [Текст] / Н. Н. Сиротинин. — Москва : Медицина, 1967. — 69 с. — (Выдающиеся деятели отечественной медицины и здравоохранения).
24. Сиротинин, Н. Н. Академик А. А. Богомолец (1881—1956) [Текст] : К 75-летию со дня рождения / Н. Н. Сиротинин. — Киев : Госмедиздат, 1957. — 110 с.

25. Богомолец Олександр [Текст] // Віки живуть в старому фоліанті. Скарби медичної думки. — Київ, 2015. — С. 60.

26.Бойчук, Т. М. Легенда української фізіологічної науки [Текст] : (до 130-річчя від дня народження академіка О. О. Богомольця) / Т. М. Бойчук, С. С. Ткачук, В. Ф. Мислицький // Клінічна та експериментальна патологія. — 2011. — № 2, ч. 2. — С. 1—2.

27.Адо, А. Д. А. А. Богомолец и современная аллергология [Текст] / А. Д. Адо // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. — 1981. — Вып. 2. — С. 70—73.

28.Адо, А. Д. Развитие идей А. А. Богомольца в современной аллергологии [Текст] / А. Д. Адо // Физиологический журнал. — 1981. — № 3. — С. 354—357.

29.Александр Александрович Богомолец [Текст] : к 100-летию со дня рождения // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. — 1981. — Вып. 2. — С. 3—9.

30.Зайко, Н. Н. А. А. Богомолец как педагог [Текст] / Н. Н. Зайко // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. — 1981. — Вып. 2. — С. 9—16.

31.Зайко, Н. Н. А. А. Богомолец, жизнь и деятельность [Текст] : к 100-летию со дня рождения / Н. Н. Зайко // Физиологический журнал. — 1981. — № 3. — С. 291—301.

32.Козинер, В. Б. А. А. Богомолец и эволюция взглядов на действие перелитой крови [Текст] / В. Б. Козинер // Гематология и трансфузиология. — 1987. — № 5. — С. 3—8.

33.Комиссаренко, В. П. Идеи А. А. Богомольца в развитии современной эндокринологии [Текст] / В. П. Комиссаренко // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. — 1981. — Вып. 2. — С. 82—89.

34.Мойбенко, А. А. Научное наследие академика А. А. Богомольца [Текст] : (к 130-летию со дня рождения) / А. А. Мойбенко // Фізіологічний журнал. — 2011. — № 3. — С. 88—95.

35.Нейман, И. М. Александр Александрович Богомолец [Текст] : (к 100-летию со дня рождения) / И. М. Нейман // Вопросы онкологии. — 1981. — № 10. — С. 98—99.

36. Нейман, И. М. Предвидение — основная особенность творчества Александра Александровича Богомольца [Текст] / И. М. Нейман // Физиологический журнал. — 1981. — № 3. — С. 307—310.
37. Никитин, В. Н. Учение А. А. Богомольца о роли соединительной ткани в старении: современные представления о механизмах возрастного развития коллагеновых структур [Текст] / В. Н. Никитин, Е. Э. Перский, Л. А. Утевская // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. — 1981. — Вып. 3. — С. 30—39.
38. Ничик, В. М. Философские взгляды А. А. Богомольца [Текст] / В. М. Ничик // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. — 1981. — Вып. 2. — С. 20—30.
39. Ужанский, Я. Г. К научно-литературному наследию академика Александра Александровича Богомольца. (Об особенностях письма академика А. А. Богомольца в научных трудах) [Текст] / Я. Г. Ужанский // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. — 1981. — Вып. 2. — С. 16—20.
40. Федоров, Н. А. Теория А. А. Богомольца о коллоидоклазии в механизме действия переливания крови и ее современное развитие [Текст] / Н. А. Федоров, Б. Е. Мовшев // Проблемы гематологии и переливания крови. — 1981. — № 5. — С. 5—13.
41. Чеботарев, Д. Ф. Вклад А. А. Богомольца в разработку актуальных проблем медико-биологической науки [Текст] : (к 100-летию со дня рождения) / Д. Ф. Чеботарев, Ю. К. Дупленко // Врачебное дело. — 1981. — № 5. — С. 6—10.

Уклала Водюк Н. П.

2026 р.